

МОВНИЙ ПСИХОСВІТ ПРОГРАНОЇ БИТВИ (НА МАТЕРІАЛІ НОВЕЛИ О. КОБИЛЯНСЬКОЇ «БИТВА»)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (41).

УДК 845.-82.09

DOI: 10.24144/2663-6840/2019.1(41).91-95

Папіш В. Мовний психосвіт програної битви (на матеріалі новели О. Кобилянської «Битва»); 13 стор.; кількість бібліографічних джерел – 16; мова українська.

Анотація. Стаття написана у психолінгвістичному ключі й спрямована на аналіз прихованих психологічних рис у художньому мовленні. Детально представлено мовні засоби реалізації авторської депресії на матеріалі новели О. Кобилянської «Битва» (1896 р.). Встановлено кореляційні зв'язки між лінгвістичними та психологічними параметрами творчої особистості. Основні висновки зводяться до того, що художнє мовлення – явище не тільки художнє, але й психологічне.

Ключові слова: психолінгвістика, Ольга Кобилянська, депресія, психоаналіз, «Битва».

Постановка проблеми. З наближенням сучасної психолінгвістики до реальної людини по-новому оцінюють художній текст як продукт людської діяльності. Відомий постулат Ю. Караулова – за кожним текстом стоїть мовна особистість – актуалізується такими вченими, як Н. Акімова, В. Белянін, Л. Виготський, М. Жинкін, А. Загнітко, О. Зорькіна, С. Куранова, О. Леонт'єв, Л. Лисиченко, Т. Скорбач [див., напр.: 2; 4; 5; 10; 14 та ін.]. На основі їхніх праць маємо уявлення про психологічний бік художнього мовлення.

Аналіз досліджень. Щодо О. Кобилянської, то новітній підхід у прочитанні її творів продемонстрували своїми працями літературознавці Г. Левченко, Т. Гундорова, Н. Зборовська, С. Михіда, М. Томашук, Ю. Кузнецов, мовознавці Л. Ткач, О. Кульбабська та ін., проте спадок буковинської письменниці не можна вважати остаточно вивченим хоча б тому, що кожен дослідник має свій погляд на ту чи іншу проблему. У новітніх студіях все частіше використовують інтеграційний підхід до вивчення лінгвістичних явищ, що передбачає застосування інших наук, насамперед психології. **Мета** нашої розвідки – виявити мовні засоби реалізації прихованої авторської депресії в новелі О. Кобилянської «Битва» (1896 р.) [7]. Свої зусилля спрямовуємо не так на унікальність художнього набутку (про це написано немало), як на психологічні параметри текстотворчої особистості. **Новизна** статті зумовлена відсутністю психолінгвістичного аналізу названого твору, **актуальність** – зростанням інтересу до психолінгвістики та дотичністю до популярної нині лінгвоперсонології.

Виклад основного матеріалу. У попередніх своїх статтях ми намітили погляд на приховану депресію як на текстове явище в повістях О. Кобилянської, сьогодні поглибимо це на іншому її матеріалі. «Битва» – пейзажно-психологічна новела про знищення карпатського лісу. Природа олюднена й нагадує людську громаду, очолювану старійшинами – деревами-велетнями, котрі першими мають потрапити під сокиру промисловців. Перед лицем небезпеки згуртовуються всі лісові мешканці.

Шлях «найомщикам» до дерев-велетнів намагаються закрити собою колочі кущі, м'який мох, ядовиті гриби, чорні гадюки, кристалі колочі молоді ялини, павуки, «муравлиська». Починається справжня битва природи з людиною. Та сили нерівні – і ліс програє. Трупи дерев вантажать у вагони. Природа плаче дощем. Свідок трагедії – повний місяць – від жаху неначе збільшується. Прозаїчна буденність з вирубанням лісу під пером митця виростає в апокаліптичну психологічно-чуттєву картину. Розповідь сприймається як звучання тривожних шумів, переляканих голосів, тяжких звуків. Персоніфікований вмираючий ліс і душевний біль авторки поєднуються в єдине ціле. Інтонація наратора непомітно переходить у голос від імені жертви, а потім передається й читачеві. Так виникають умови для психолінгвістичного аналізу тексту за схемою: *автор – текст – реципієнт*. Для психолінгвістики важливим є те, чи відбулася трансформація авторської психіки в структурні елементи твору. Концепція розуміння тексту в українському мовознавстві ще не усталена остаточно. Сприйняття й інтерпретація художнього твору – це теж творчий процес, під час якого текст повторно (після автора) сприймається. Емоційне сприйняття читачем чужого твору дістав назву «аперцепція». Саме аперцепція спонукає декодувати художні тексти з метою виявлення прихованих психологічних рис. Тужно-сумний характер письма О. Кобилянської пов'язуємо зі схильністю до депресії, а художнє мовлення розглядаємо як результат індивідуально-психічної потреби митця до створення власної художньої реальності.

Депресія (латин. depressio, від deprimo – пригнічую, придушую) «виникає на фоні негативних емоційних переживань, зумовлених загальним або психічним захворюванням чи реакцією організму на важкі життєві ситуації. У людини в стані депресії спостерігається пригнічення, песимізм, сум, відчай, важкі емоційні переживання через власні провини, занижена самооцінка, загальмованість мови й рухів, порушення сну та ін. Змінюється суб'єктивне сприйняття часу, перебіг подій ніби сповільнюється. Для поведінки людини в стані депресії харак-

терні повільність і млявість рухів, байдужість до всього, швидка втомлюваність тощо. За тривалих станів депресії можливі думки про самогубство та спроби до нього» [12]. Характерологічні патерни депресивності проаналізовано в дослідженнях З. Фройда, Н. Мак-Вільямс, Ю. Кристевой, К. Леонгарда; мовлення депресивних осіб – у працях Л. Виготського, Р. Фрумкіної, Б. Карвасарського, О. Тихомирова. Депресивний стан охоплює такі сфери, як емоційну, мотиваційну, поведінкову, когнітивну і фізичну. За Б. Карвасарським, емоційна сфера пов'язана з почуттям нудьги, мотиваційна – з відсутністю ініціативи, схильністю до самогубства; поведінкова – перешкоджає активності; когнітивні симптоми – песимізм, самозвинувачення в причетності до негативних подій [6, с. 304]. Психоаналітик Ю. Кристева окреслює виникнення депресії як утрату чогось надзвичайно важливого, а сам стан перебування в ній визначає як траур по ньому, небажання втрачати, супротив реальності [8, с. 3–5]. У художньому тексті депресія дістає багатошаровий підтекст. «Закодована в символічні знаки художня мова тексту, досліджена з погляду психоаналітичної теорії, може пояснити внутрішні джерела та спонуки письменника щодо її творення, відтак дає вихід безпосередньо на авторську особистість» [1].

Новела «Битва» О. Кобилянської – це результат глибокого особистісного реагування на сумну подію. У критиці часто зустрічаємо тезу про наявний тут конфлікт між природою й цивілізацією. На нашу думку, резонно говорити не про зовнішній, а про внутрішній психодуховний конфлікт, наявний у душі текстотворця. Художнє мовлення не втілює чинсь психологію відкрито. Психологічні рефлексії пізнаються за тим, які об'єкти чи художні деталі виокремлено, на чому зосереджується найбільша увага та яким мовним формам надає перевагу автор. Моделювання художнього світу відбувається на всіх рівнях текстової системи, що включає тему, заголовок, лексико-фразеологічні й синтаксично-інтонаційні засоби. Зупинимося на них детальніше. Об'єктом художнього зображення в аналізованому творі є ТРАГІЧНА картина загибелі лісу. Щоб глибоко змалювати кризову ситуацію, її слід пережити. Тільки чутлива людина в зрубаному дереві побачить трагедію, і тільки вправний майстер перетворить це в художній шедевр. Песимістичний смисл має і заголовок, що визначає основну сюжетну лінію і передає «крайню напругу ситуації, що об'єктивується в тексті» [15]. Зазвичай слово *битва* фіксується словниками у двох значеннях: 1. Бій між ворожими арміями, військовими з'єднаннями і т. ін. 2. перен. Уперта, наполеглива політична, господарська і т. ін. боротьба [13, т. 1., с.168]. Таке ж дискурсне очікування спершу виникає і в читача. Однак після прочитання новели виникає розуміння додаткового підтексту: йдеться не просто про боротьбу, а битву-страждання, битву-апокаліпсис. На споглядальному рівні дерева асоціюються з суспільством, а програна битва – зі станом людської душі. НЕЩАСЛИВИЙ КІНЕЦЬ є цілком очікуваним для депресивної особистості.

Багатовекторний характер психологічної самоідентифікації виконує і лексичний тезаурус. Зокрема, прогностичну функцію має характерний для депресії мотив СМЕРТІ. Він є домінантним у творі й вербалізується відповідними лексемами (подаємо їх в міні-контекстах, усі виділення – наші. – В. П.): *передсмертний настрої* [7] (тут і далі покликаємося на це видання, вказуючи у квадратних дужках номер сторінки. – В. П.) [с. 4], *смертельна тишина* [с. 17], *смертю гинула й потоптана трава* [с. 10], *безліч непотятих пнів дожидало ще своєї смерті* [с.14], *полягти іншою смертю* [с. 5], *велася боротьба на життя й смерть* [с. 9]; *перестати жити* [с. 8]; *...робили дорогу для прочих трунів* [с. 7]; *гори були обсіяні їх трупами направо й ліво* [с. 9]; *колишині горді великани ...перестали існувати навіки* [с. 16]; *папороть... в'яла та конала звільна на сонячній жарі* [с. 19], *тою самою смертю гинула й потоптана трава* [с. 19]; [ялини], *що рішилися вмерти...* [с. 20]; *пні лежали без душі* [с. 18]. Виділені мовні одиниці стають базою метафоризації, уособлення, асоціативності, евфемізації. Глибинний смисл авторського задуму посилюють й інші фрагменти понівеченої природи: *відражаюча нагота вершин* [с. 18], *до землі придавлена крушина* [с. 19], *спустошені, запустілі ... гори* [с. 20], *покалічені дерева* [с. 18], *обдерті пні* [с. 18], *всохлі смереки* [с. 18], *ялиці ... без галуззя* [с. 19]. Окремими прикладами представлено випадки інтерзональної градації, що демонструє оцінки різних суб'єктів у єдиній картині смерті: *«Високий мох, вирваний, і пошматований, та корінням вивернений до сонця, висох, а тою самою смертю гинула й потоптана трава. Прерізні лісні куці малини, яловець і інші сильні та відпорні рослини й цвіти, що буюли колись у повній розкоші, прилягли тепер до землі й були майже з корінням повитягані. Поверх усього того котили й волікли тисячами й тисячами великанів!»* [с. 19].

Художньою фіксацією підсвідомих елементів є також емоційний мотив СУМУ, репрезентований у таких міні-контекстах: *завсідги сумовитий, далеко сягаючий шум* [с. 2]; *несказаний сум розіслався горами* [с. 4]; *сумно було на неї [дорогу] подивитися* [с. 7]; *орли й осиротілі яструби пролітали сумовито сюди й назад* [с. 9]; *луна їх сумовитих пісень* [с. 13]; *сумне шемрання ріки настроювало його так жалібно...* [с. 17]; *проносилося воздухом жалісне, сумне скрипіння* [с. 19]; *відражаюча нагота вершин будила жалє у серці* [с. 18]; *«ялинки й сосонки ...стояли смутні й опущені»* [с. 20]. Зафіксовано широкий текстовий фрагмент із градацією: *«Здавалось, що сум прибував десь з далекої площини, ловився в галуззі, розходився важким зітханням по лісі і боровся з густим гіллям знов о вихід на простір* [с. 2].

Психологічний контекст депресивних особистостей значною мірою увиразнюється такою рисою, як МОВЧАЗЛИВІСТЬ, що на рівні тексту корелює з вербальними маркерами *німий*, *тиша* або описовими словесними формулами на позначення відсутності звуку. Ознака німоти або тиші у новелі – це стан найбільшого авторського душевного хвилювання й реалізується в *німій величі гір*

[с. 1], *поважних мовчазних лісах* [с. 19], зозулі, що «перестала кувати» і «мовчала ... тепер завзято й неначе забувала тут свій звичай кувати» [с. 19]. Витонченої смислової величини набуває й лексема «тишина» з різними конотаціями. Напередодні трагедії навколо – *таємна тишина* [с. 1], *незвичайна тишина* [с. 2]; *беззвучна тишина* [с. 3]. Після програної битви – *смертельна тишина* [с. 17]; *бездушна тишина* [с. 18].

До одиниць мовного коду депресивних особистостей відносимо й палітру зорових вражень із переважанням темних кольорів. Семантику кольору у взаємозв'язку з психічними властивостями людини досліджують Е. Гонікман, Є. Ільїна, Г. Клара, Л. Лисиченко, М. Люшер, Л. Миронова, В. Умнов. У О. Кобилянської фіксації ТЕМНИХ БАРВ інтенсифікуються додатковими психологічними деталями, наприклад: *небо затьмарилося грізно-чорною барвою* [с. 3]; [поїзд] *викидав «люто чорні перші диму»* [с. 9]; *чорні, ворожо блистячі очі* [в орлів] [с. 9]; [комини] *викидали чорні хмари диму під небозвід* [с. 14]; [місяць купав свої промені] у *темній глибині води...* [с. 17]; *«поодинокі хмари... були темної барви»*; *спинилися сиво-чорними масами над горами* [с. 18]. Депресивний пейзаж посилюється мазками *темно-синьої зелені* [с. 1], *темно-зеленого лісу* [с. 6], *темно-понсової барви* [с. 7], *темно-зеленого тла [лісу]* [с. 8], *темноти ночі* [с. 9], *зловіщих тіней, темно-брунатних шматів кори* [с. 18]. Рух у напрямі зростання міри вияву оцінки (висхідну градацію) маємо в контексті: «В тишині, що зросталася з *темнотою*, здавалися гори з своїми *темними безмежними лісами*» [с. 8].

Н. Мак-Вільямс свого часу звернула увагу на наявність у депресивних осіб такої риси, як ІДЕАЛІЗАЦІЯ чогось/когось, при якій вони спостерігають інших у винятково високому світлі, а потім переживають приниження від порівняння. «Шукаючи ідеалізовані об'єкти, депресивні особи відчують себе нижчими від них, і так повторюється знову й знову» [11]. Відповідний контекст знаходимо і в О. Кобилянської: «*Царювала розкіш у вегетації, краса в барвах флори, а на горах таке багатство зелені, що якимось аж пригноблювало чоловіка*» [с. 1]. Ідеалізованими є також столітні дерева, названі як *велети, велетні, великани*. Простежимо в контекстах: «*Велетів звалювати!*» [с. 1]; «*Деся-не-деся лежали на землі дерева-великани*» [с. 2]; «*По тій дорозі мали відтак перевозити столітніх великанів...*» [с. 7]; «*Відтак сильні руки, погорджуючи всяким небезпеченством і перепонами, котили тяжких великанів*» [с. 10]; «*Кочені з вершин, великани спирались на тих мостах, а звідти, знов потручувані насмішками, падали одні по других з глухим лоскотом на рівну землю*» [с. 10]; «*Затявши свою сокиру в грудь одного великана, що лежав наверху, сидів він із зорненими на грудях руками й з тупим позором*» [с. 11]; [діти лісів] *не хотіли прикладати рук до звалювання велетів з їх висотні* [с. 13]; *лежали велетні в об'ємі майже кількох метрів, справдешні чудеса старості й краси...* [с. 14]; *по фабриці пронісся гострий, проймаючий сик, і колишні горді ве-*

ликани розпалися вахлярувато... [с. 16]. У новелі можна простежити внутрішньотекстову градацію оцінки, коли зміна оцінного значення відбувається під впливом емоцій, почуттів і відчуттів автора і пов'язана зі сферою її симпатій та антипатій. О. Кобилянська щиро симпатизує природі й глибоко ненавидить промисловців. Крім того, через увесь текст проходять мікротеми – одержимість страхом, підсвідоме відчуття самозвинувачення в причетності до негативних подій; факт відкидання себе від інших; беззахисність, самотність. Через елементи прихованого діалогу з читачем авторка передає свій сум, біль, страх. Погоджуємося з Ю. Кузнецовим у тім, що «структура таких творів будується вже не на просторових співвідношеннях предметів, як у пейзажних мініатюрах, а на внутрішніх рефлексіях ліричного героя, на його асоціативному сприйнятті навколишнього світу» [9, с. 14].

У сучасних дослідженнях особлива увага приділяється зв'язку емоційного стану й специфіки мовленнєвої продукції. Про це неодноразово писали О. Леонтьєв, Д. Леонтьєв (2004). У їхніх та зарубіжних джерелах [16] знаходимо відомості про те, що депресія впливає на збільшення обсягу мовленнєвої продукції поряд зі зниженням її змістового навантаження. У новелі «Битва» 5229 слів, а це дуже багато як для малоподійної історії.

Ностальгійний настрій депресивної особистості об'єктивує й синтаксично-ритмомелодійна організація фраз. Г. Винокур говорить про можливість віднайдення психологічності в художніх текстах при аналізі структури речень та способу впорядкування в них членів речення, адже для письменника властиво створювати додаткові позаграматичні сенси, які й здатні наснажити контекст психологізмом [3, с. 48]. У новелі переважають ускладнені сполучникові або безсполучникові складні речення, які через надмірність мовних засобів, частотність повторів, творять монотонний стиль, наприклад: «*Різко сформовані, вганяються під небеса, стоять так нерухомо тисячі літ; кепкують собі з кожної зміни, що перед їх очима відбувається, розкошують у власній красі, свідомі своєї довічної тривкості*» [с. 1]. Наявність у багатьох реченнях градації з психологічним змістом відображає схильність людини до тривоги та передбачає у неї наявність тенденції сприймати життєві ситуації як загрозливі, наведемо тільки один контекст: «*Зрубати!*» *Воно перейшло в шемрання. З того повстав стривожений шепіт, зітхання, вреситі — піднявся шум, немов від вихру, наповнив далеко-високо воздух, як шум моря, що аж ставало лячно, збився під хмари, а наостанку зашуміла буря*» [с. 3]. За спостереженнями психологів, навіть легка депресія несе в собі елементи руйнації, і тому картину вирубування лісу можна розцінювати саме як депресивне реагування.

Висновки. Отже, добір мовних засобів у художньому тексті особистісно зорієнтований. Сумне слово О. Кобилянської можна пояснити не так зовнішніми обставинами, як глибинними процесами, що відбувалися в її душі. Основними лінгвістичними ідентифікаторами депресії є: трагічна

тема, лексеми з негативною семантикою (*смерть, розпука, сум*), маркери мовчання (*тиша, німий*), похмурі кольорові рефлексії, розлогі синтаксичні контексти, мінорний лад. Психологічне авторське «Я» нещасливої О. Кобилянської спроектовано на реалії знищеної природи. Її тужливо-поетичне слово пе-

редається й читачеві, збуджуючи мовні фантазії й спонукаючи до подальших спостережень. Робота має перспективу наукового розвитку. Цікаво б, зокрема, глибше простежити невербальні засоби на позначення прихованої депресії в інших творах письменниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бідюк О.В. Новітня методологія дослідження художнього тексту: прикладні аспекти психоаналізу. *Питання літературознавства*. 2007. Вип. 74. С. 309 – 316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PI_2017_74_38
2. Белянин В.П. Основы психолінгвістической диагностики. М.: Тривола, 2000. 248 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.pedlib.ru/Books/3/0476/376259.shtml>
3. Винокур Г.О. О языке художественной литературы: [учеб. пособие для филол. спец. вузов] / сост. Т. Г. Винокур; предисл. В. П. Григорьева. М.: Высшая школа, 1991. 448 с.
4. Гундорова Т. *Femina Melancholica*: Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. К.: Критика, 2002. 272 с.
5. Зборовська Н. В. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури: монографія. К.: Академвидав, 2006. 504 с.
6. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология. Л.: Медицина. 1982. 827 с.
7. Кобилянська О. Битва. 20 с. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=2458>
8. Кристева Ю. Черное солнце: Депрессия и меланхолия. Перевод с франц. М.: Когито-Центр, 2010. 276 с.
9. Кузнецов Ю. Б. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX - початку XX ст.: проблеми естетики і поетики: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук за спец. 10.01.01. - українська література і 10.01.06. - теорія літератури. Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, Київ, 2004. 32 с.
10. Леонгард К. Акцентуированные личности. Ростов н/Д : Феникс, 2000. 544 с.
11. Мак-Вильямс Н. Психодіагностична діагностика: Розуміння структури особистості в клінічному процесі. М.: Незалежна фірма «Клас», 1998. 480 с.
12. Психологічна енциклопедія / [авт. - упоряд. О. М. Степанов]. К.: Академвидав, 2006. 424 с.
13. СУМ: Словник української мови: в 11 т. К.: Наук. думка, 1970 – 1980. Т. 1 – 11.
14. Фрейд З. Печаль і меланхолія [Електронний ресурс]. URL: http://royallib.com/book/freyd_zigmund/pechal_i_melanholiya.html
15. Яструбецька Г. Елементи експресіоністичної поетики в художньому просторі О. Кобилянської (на матеріалі новели «Битва»). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. 2011. Вип. 16. С. 351–353. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2011_16_84.
16. Schwartz H. A., Eichstaedt J. C., Kern M.L., Dziurzynski L., Ramones S.M., Agrawal M., & Ungar L. H. (2013). Personality, gender, and age in the language of social media: The Open -Vocabulary Approach. *PloS ONE*, Vol. 8(9), 773 – 791.

REFERENCES

1. Bidiuk O. V. (2007) Novitnia metodolohiia doslidzhennia khudozhnoho tekstu: prykladni aspekty psykhoanalizu [Newest methodology of research of artistic text: the applied aspects of psycho-analysis]. *Pytannia literaturoznavstva*. Vyp. 74. S. 309 – 316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PI_2007_74 [in Ukrainian].
2. Belyanin V.P. (2000) Osnovy psiholingvisticheskoy diagnostiki [Bases of psycholinguistic diagnostics]. M.: Trivola. 248 s. [Elektronnyy resurs]. URL: <http://www.pedlib.ru/Books/3/0476/376259.shtml> [in Russian].
3. Vinokur G.O. (1991) O yazyike hudozhestvennoy literatury [About the language of fiction]: [ucheb. posobie dlya filol. spets. vuzov] / sost. T.G. Vinokur; predisl. V. P. Grigoreva. M.: Vysshaya shkola. 448 s. [in Russian].
4. Hundorova T. (2002) Femina Melancholica: Stat i kultura v gendernii utopii Olhy Kobylyanskoi [Femina Melancholica: gender and culture in gender utopia of O. Kobylyanska]. K.: Krytyka. 272 s. [in Ukrainian].
5. Zborovska N. V. (2006) Kod ukrainskoi literatury: Proekt psykhoistorii novitnoi ukrainskoi literatury [Code of the Ukrainian literature: Project of psycholohical history of the newest Ukrainian literature]: monohrafiia. K.: Akademydav. 504 s. [in Ukrainian].
6. Karvasarskiy B. D. (1982) Meditsinskaya psihologiya [Medical Psychology]. L.: Meditsina. 827 s. [in Russian].
7. Kobylyanska O. Bytva [Battle]. 20 s. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=2458> [in Ukrainian].
8. Kristeva Yu. (2010) Chernoe solntse: Depressiya i melanholiya. Pervod s frantsuzskogo. [A black sun: depression and melancholy]. M.: Kogito-Tsentr. 276 s. [in Russian].
9. Kuznetsov Yu. (2004) B. Impresionizm v ukrainskii prozi kintsia XIX – pochatku XX st.: problemy estetyky i poetyky [Impressionism in Ukrainian prose of the end of XIX – the beginning of XX century: problems of aesthetics and poetics]: avtoref. dys.. na zdobuttia nauk. stupenia doktora filol. nauk za spets. 10.01.01.

- ukrainska literatura i 10.01.06. – teoriia literatury. Instytut literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy. Kyiv. 32 s. [in Ukrainian].
10. Leongard K. (2000) Aktsentuirovannyye lichnosti [Accentuating Personalities]. Rostov n/D: Feniks. 544 s. [in Russian].
11. Mak-Vilyams N. (1998) Psihoanaliticheskaya diagnostika: Ponimanie strukturyi lichnosti v klinicheskom protsess [Psychoanalytical diagnostics: Understanding of structure of personality in a clinical process]. M.: Nezavisimaya firma «Klass». 480 s. [in Russian].
12. Psykholohichna entsyklopediia [Psychological encyclopaedia] / [avtor – uporiad. O. M. Stepanov]. K.: Akademydav, 2006. 424 s. [in Ukrainian].
13. Slovyuk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka, 1970 – 1980. T. 1 – 11 [in Ukrainian].
14. Freyd Z. Pechal i melanholiya [Sorrow and melancholy]. URL: http://royallib.com/book/freyd_zigmund/pechal_i_melanhol [in Russian].
15. Yastrubetska H. (2011) Elementy ekspresionistychnoi poetyky v khudozhnomu prostori O. Kobyljanskoj (na materialy novely «Bytva») [Elements of poetics of expressionism in artistic space of O. Kobyljanska (on the material of the short story «Battle»)]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva*. Vyp. 16. S. 351 – 353. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spml_2011_ [in Ukrainian].
16. Schwartz H. A., Eichstaedt J. C., Kern M. L., Dziurzynski L., Ramones S. M., Agrawal M., & Ungar L. H. (2013). Personality, gender, and age in the language of social media: The Open-Vocabulary Approach. *PLoS ONE*, Vol. 8(9), 773 – 791 [in English].

**THE LANGUAGE PSYCHOLOGICAL WORLD OF THE LOST BATTLE
(ON THE MATERIAL OF THE SHORT STORY BY O. KOBYLJANSKA «BATTLE»)**

Abstract. The article, written from a psycholinguistic perspective, aims at the analysis of hidden psychological traits in artistic speech. As the methodological basis of the study the theoretical works by V. Belyanin, L. Vygotsky, A. Zahnitko, S. Kuranova, O. Leontiev, L. Lysyenko, T. Skorbach have been used. The works of contemporary literary critics G. Levchenko, T. Hundorova, N. Zborovsky, S. Mykhyd, M. Tomashuk, Yu. Kuznetsov, the linguists L. Tkach, O. Kulbabska, demonstrating a new consideration of Ukrainian classical literature have been mentioned as well. Despite this fact, the inheritance of O. Kobyljanska cannot be considered as fully analyzed.

The aim of the study is to reveal the linguistic means, realizing the hidden author's depression in the short story «Battle» (1896) by O. Kobyljanska. The novelty of the paper is due to the lack of psycholinguistic analysis of the work, the topicality of the paper is preconditioned by the increasing interest towards psycholinguistics and its involvement into the popular linguistics.

The main conclusions point to the fact that artistic speech is not only an artistic but also a psychological phenomenon. It has been proved that the choice of language means is personally oriented. The word being a self-sufficient value of an artistic text simultaneously serves as an artistic fixation of the subconscious psychological elements, and it is traced at all the levels of the semantic structure of the text.

In the short story «The Battle» the psychological author's «I» is projected on the realities of destroyed nature: there is a deep associative connection between the felling trees and the unfortunate fate of the writer herself.

Tragic subject (death of the forest), lexemes with negative semantics (death, eruption, sadness), the markers of silence (silence, dumb), dark colors and shades (black, dark green, darkness), broaden syntactic contexts, minor narrative create the depressive psychological space of the writer. Her sad and poetic word is conveyed to the reader, arousing linguistic fantasies and prompting further observations. The perspective of the further study might be related to the reading of other works by Bukovyna's writer to reveal their hidden psychological traits.

Keywords: O. Kobyljanska, language psychoanalysis, depression, «Battle», psycholinguistics.

Стаття надійшла до редакції 22 червня 2019 р.

© Папіш В., 2019 р.

Віталія Папіш – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-2609-1620>

Vitaliya Papish – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-2609-1620>